

2. Bodové pole a souřadnicové výpočty

2.1 Body

2.2 Bodová pole

2.3 Polohové bodové pole.

2.3.1 Rozdělení polohového bodového pole.

2.3.2 Dokumentace geodetického bodu.

2.3.3 Stabilizace a signalizace bodů.

2.4 Souřadnicové výpočty.

2.4.1 Délka.

2.4.2 Směrník.

2.4.3 Polární metoda.

2.4.4 Protínání vpřed z úhlů.

2.4.5 Protínání vpřed z délek.

2.4.6 Polygonové pořady.

2.4.7 Protínání zpět, volné stanovisko.

2.1 Body.

Měřické body :

- Geodetické : jsou stabilizovány, popř. signalizovány a je k nim vyhotovena dokumentace geodetických údajů.
- Ostatní : předpokládá se pouze dočasná stabilizace a speciální použití.

Geodetický bod:

- trvale označený bod, stanovenými měřickými značkami a signalizačními nebo ochrannými zařízeními.

GB vytváří bodová pole (BP) a geodetické sítě (GS).

Každý GB je vždy označen číslem a může mít i název. Zároveň je možné aby jeden GB patřil do více BP. Ke GB se vyplňuje předepsaný formulář.

2.2 Bodová pole

- Polohové bodové pole.
  - Základní polohové bodové pole ($\sigma_{xy} = 15$ mm).
  - Zhušťovací body ($\sigma_{xy} = 20$ mm).
  - Podrobné polohové bodové pole ($\sigma_{xy} = 60$ mm)
- Výškové bodové pole.
  - Základní.
  - Podrobné.
  - Stabilizované body technických nivelací.
- Tíhové bodové pole. (potřebné pro určování výšek a věd. účely)
  - Základní.
  - Podrobné.

2.2 Bodová pole

Bodová pole a jejich správa a údržba jsou v ČR dána zákony a vyhláškami, konkrétní formulace lze nalézt v:

- [1] Vyhláška č. 31/1995 Sb., o zeměměřictví ...
- [2] Vyhláška č. 26/2007 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem ...

2.3 Polohové bodové pole

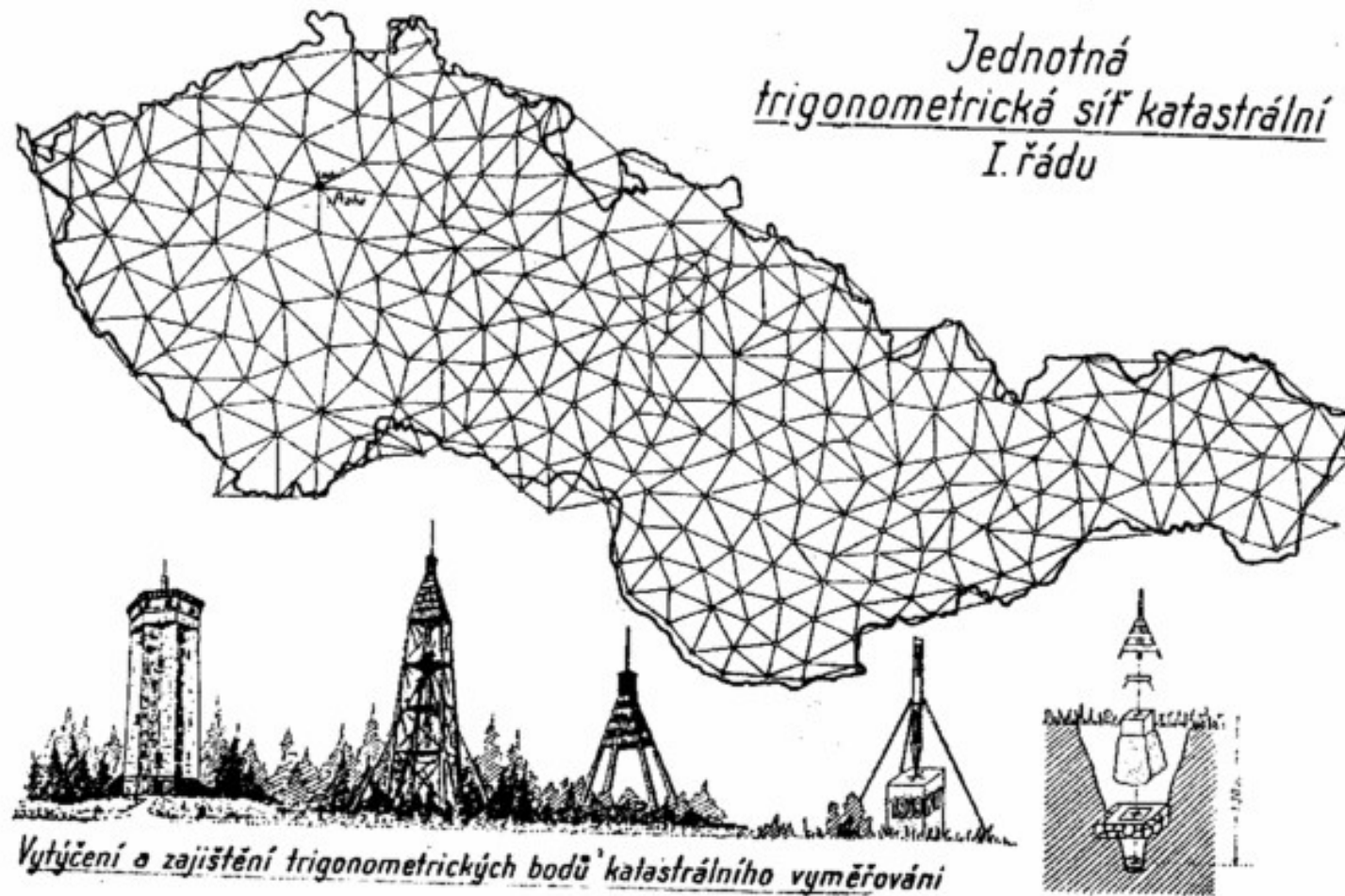
Bodová pole byla po roce 1918 budována jednotně v rámci celé tehdejší ČSR. Výpočet v S-JTSK.

- Základní polohové bodové pole.
  - Body referenční sítě NULRAD (nultý řád)
  - Body Astronomicko-Geodetické sítě (AGS)
  - Body České státní trigonometrické sítě (ČSTS)
  - Body geodynamické sítě.
- Zhušťovací body.
- Podrobné polohové bodové pole

(ČSTS byla dokončena v 50. letech našeho století na území celé ČSR. Sít' se člení na pět řádů, body nižšího řádu plošně zhušťují sít' bodů řádu vyššího. Hustota bodů V. řádu je 1 – 3 km. Relativní polohová přesnost vztažená k sousedním bodům sítě je udávána hodnotou cca 15 mm. Na území ČR se nachází cca 30 tisíc trigonometrických bodů.)

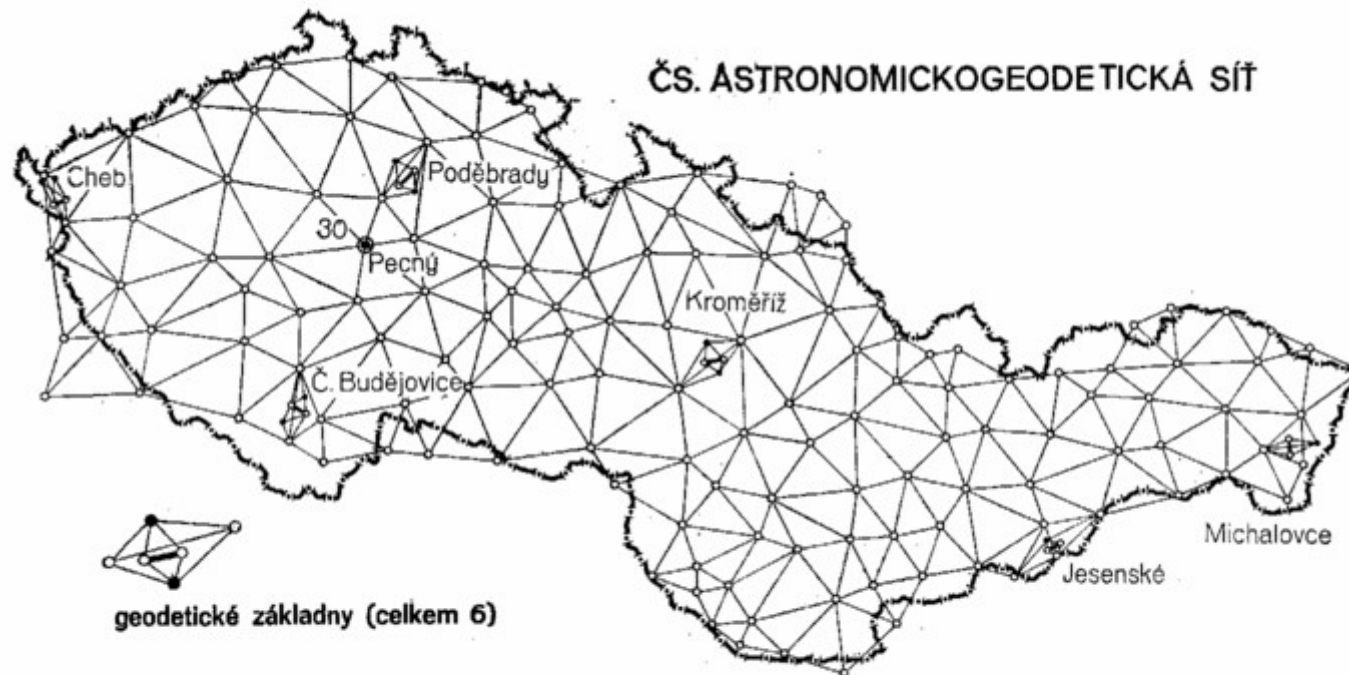
2.3.1 Rozdělení polohového bodového pole.

ČSTS – I. řád

2.3.1 Rozdělení polohového bodového pole.

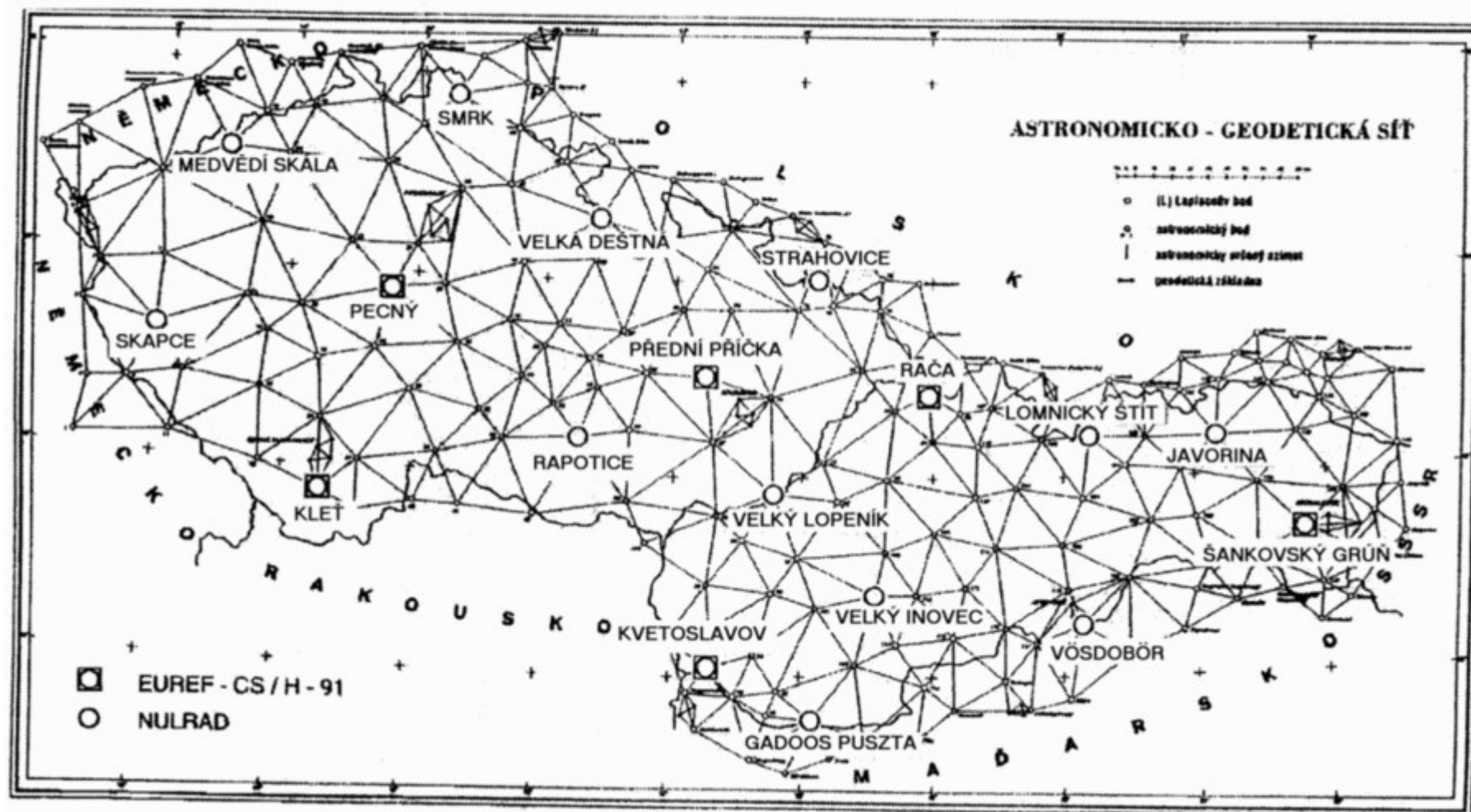
ČS AGS

(strana cca 36 km)

2.3.1 Rozdělení polohového bodového pole.

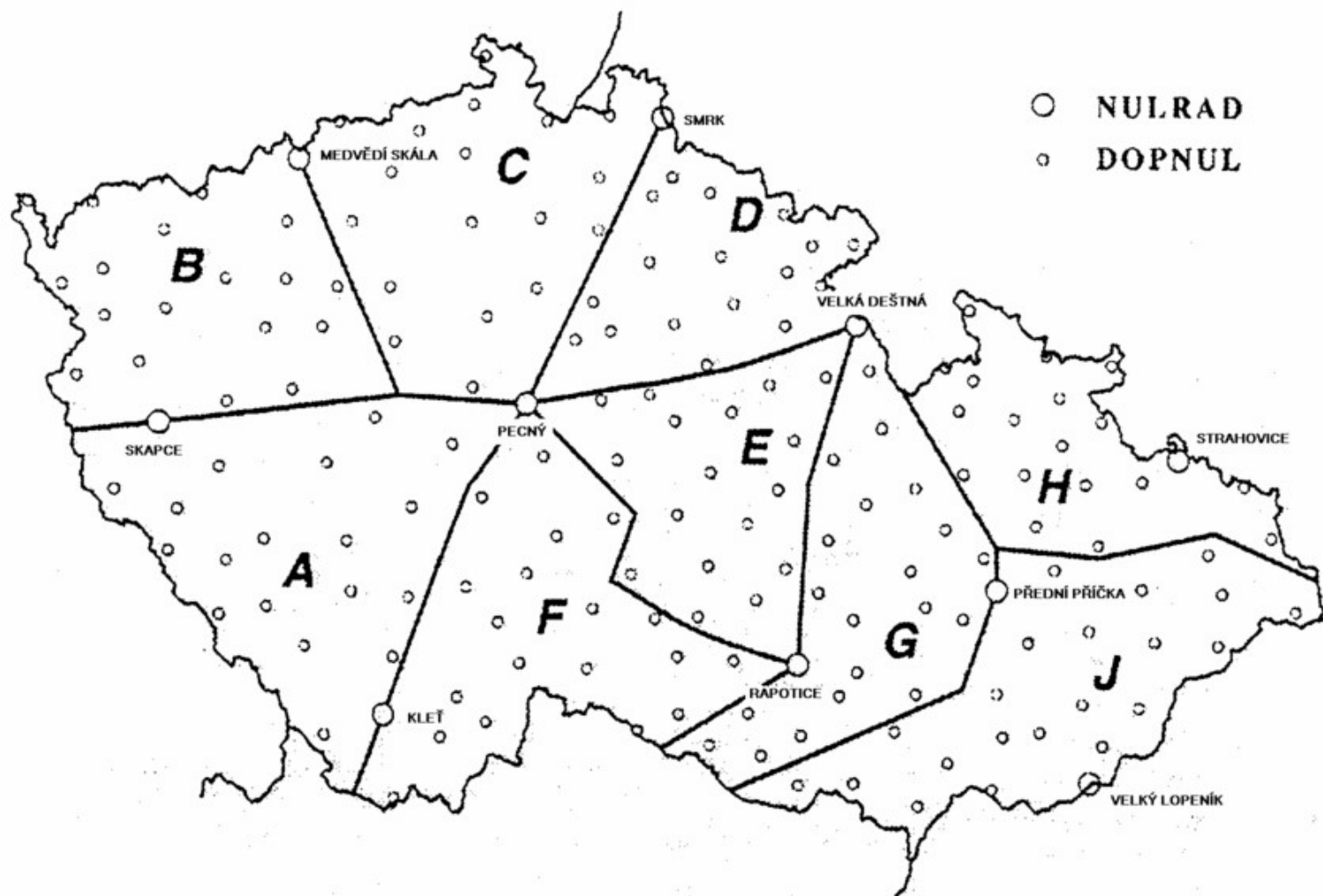
NULRAD – GPS zpřesňování BP (od 1991)

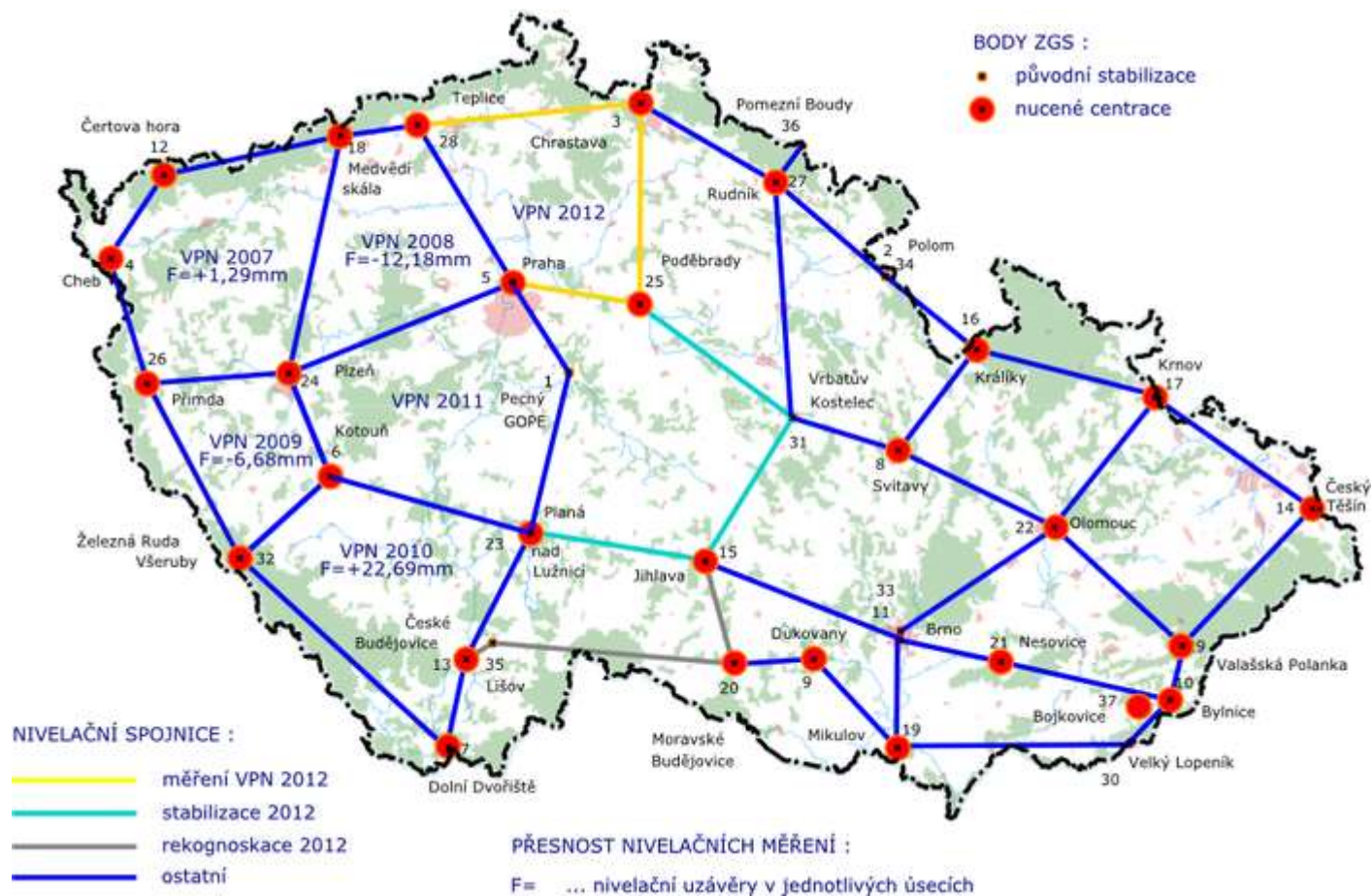

2.3.1 Rozdělení polohového bodového pole.

NULRAD – GPS zpřesňování BP

2.3.1 Rozdělení polohového bodového pole. Základní geodynamická síť

2.3.2 Dokumentace geodetického bodu.

Kraj: Jihočeský		GEODETIČKE ÚDAJE		PRO VLASTNÍ POTŘEBU STATISTICKÉHO ÚSTAVU A SOC. BEZPEČNOSTI	
Oblasť: České Budějovice	Příloha č.: 1			TL	4002
Obec: České Budějovice	Město od: 1.1.1987			ZM-50	32 - 22
				SMO-5	120621

Číslo a název bodu		102	Sídliště Vltava, čp. 1148	102
Bod	Druh	Y	X	Nadmořská výška
				<small>Spz</small>
				<small>vrtáková se na</small>
102	TB	757 059,94	1 163 604,87	427,16
102,1	ZB1	757 176,95	1 163 655,30	385,94
102,2	ZB2	757 168,22	1 163 551,95	385,33

Orientace na body (ve stupních)

Číslo	Název	Ažur	Odkaz strany	Číslo	Název	Ažur	Odkaz strany
103	Budvar	280 41 35,1	1 768,490	102,1 - 102,2			103,723
102,1	ZB1	66 41 03,4	127,418				
102,2	ZB2	116 02 49,1	120,524				

Místopisný popis: Bod je na věžovém domě čp. 1148/2 v Labské ulici v severní části sídliště Vltava.

Bod	102	102,1	102,2
-----	-----	-------	-------

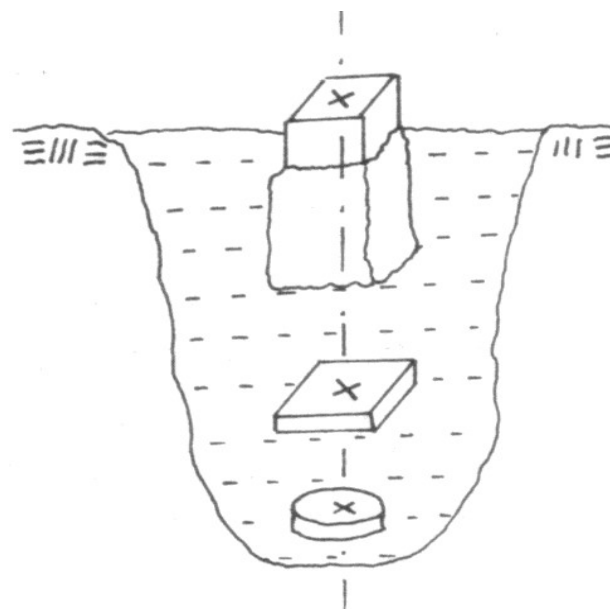
2.3.2 Dokumentace geodetického bodu.

102,4 ZB2		110 UC 49,1		120,724			
Místopisný popis: Bod je na věžovém domě čp. 1148/2 v Labské ulici v severní části sídliště Vltava.							
Bod		102		102,1		102,2	
Slab. údaje 	0,00	hliníkový čep Ø 4 cm	0,00	žula 20.20.75	0,00	žula 17.17.64	0,00
			0,99	žula 30.30.8	0,91	žula 30.30.8	
			1,29	žula 16.16.8			
Označ. povrch značky na boku:							
Ochranný znak (druh, rok, číslo):							
Kat. území Povrch. bod. znač.		České Budějovice 2 budova		České Budějovice 2 ost.plocha		České Budějovice 2 ostat.plocha	
Vlastník (úřadník)		SBD Č.Budějovice, Krčínova 30, síd.Vlt.		MěNV České Budějovice		MěNV České Budějovice	
Druh a výška signal. stavby nebo nárys trvaleho cíle: Signalizace z roku:							
		Poznámky:					

2.3.3 Stabilizace a signalizace bodů.

Trigonometrické body se stabilizují v terénu kamenem délky asi 0,8 m, jehož hlava tvaru krychle o straně 0,2 m má na horní ploše vytesaný křížek. Tato povrchová značka je jištěna dvěma podzemními značkami. Obvykle jde o kamennou a skleněnou desku s křížkem na horní ploše, uložené asi 0,2 m pod předcházející značkou.

Stabilizační značky musí být umístěny na svislici s přesností 3 mm. Jáma se poté zasype odlišným materiálem, který slouží k usnadnění vyhledání značky.

2.3.3 Stabilizace a signalizace bodů.

Pokud nelze použít podzemní značky (věž kostela), stabilizují se zajišťovací body, které musí být mezi sebou vzájemně viditelné a vzdálené max. 500 m od trigonometrického bodu.

Z každého bodu musí být vidět alespoň jedna orientace (TB nebo bod 1.tř. PBPP), pokud není, zřizuje se nejméně jeden orientační bod.

Zajišťovací body se stabilizují v terénu kamenem s hlavou o straně 0,15 m, která má na horní ploše vytesaný křížek a jednou podzemní značkou.

Orientační body se stabilizují stejně jako zajišťovací.

2.3.3 Stabilizace a signalizace bodů.

Body PBPP 1. tř. př. se stabilizují stejně jako zajišťovací body, pokud jsou tyto body trvale signalizovány, opět jsou nutné zajišťovacími body. Body PBPP 2. – 5. tř. př. se volí na objektech s osazenou stabilizační značkou kteréhokoli bodového pole, na hraničních kamenech, jako znak na šachtách, poklopech a dalších objektech apod. Lze je také stabilizovat kamennými hranoly s křížkem nebo důlkem na horní ploše, ocelovými trubkami nebo roxory v betonu nebo plnostěnnými trubkami, atd. K dočasné stabilizaci se užívá dřevěných kolíků (s křížkem nebo nastřeleným hřebíčkem) nebo křížků vyznačených křídou na objektu.

2.3.3 Stabilizace a signalizace bodů.

Signalizace bodů

Na bodech ČSTS byly vystavěny měřické pyramidy, v jejichž vrcholu je umístěna černobílá výtyčka.

Pro signalizaci bodů 2. – 5. tř. př. se používá především výtyček umístěných ve stojánku, hrotu svisle drženího měřického hřebu nebo tužky.

2.4 Souřadnicové výpočty.

Podkladem pro polohové měření jsou body polohového bodového pole. Poloha těchto bodů je dána pravoúhlými rovinnými souřadnicemi **Y,X** v daném souřadnicovém systému. V tomtéž systému se udává poloha nově určovaných bodů.

Výpočty se odehrávají v rovině, přímo měřené hodnoty je nutno redukovat z nadmořské výšky a kartografického zobrazení !

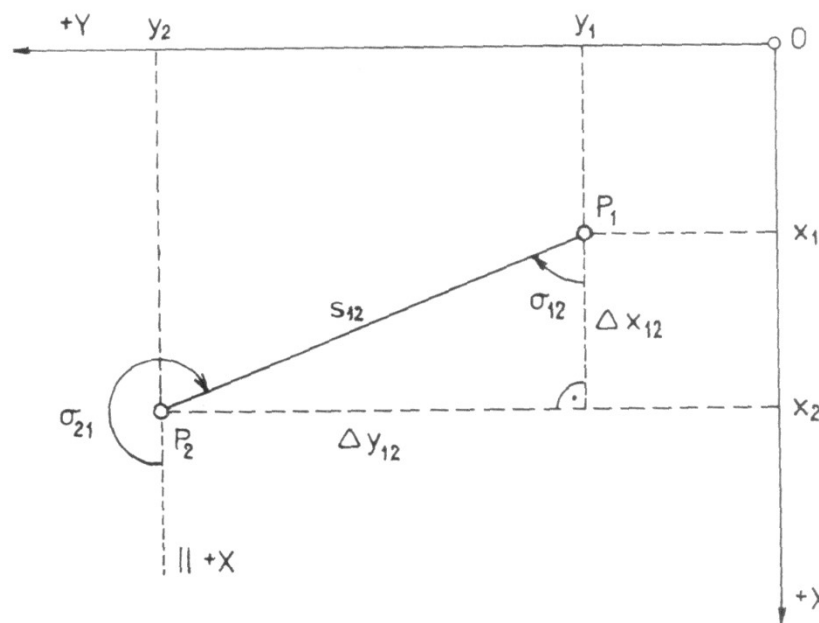
Souřadnicové rozdíly :

$$\Delta x_{12} = x_2 - x_1 ,$$

$$\Delta y_{12} = y_2 - y_1 ,$$

$$\Delta x_{21} = x_1 - x_2 ,$$

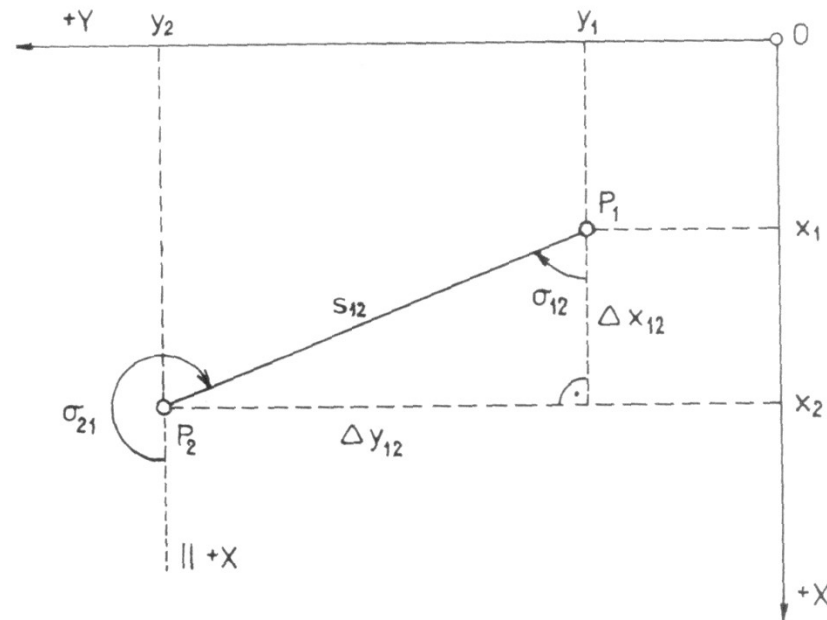
$$\Delta y_{21} = y_1 - y_2 .$$

2.4.1 Délka.

Vzdálenost dvou bodů, platí $s_{12} = s_{21}$.
Znaménko je vždy kladné.

$$s_{12} = \sqrt{\Delta x_{12}^2 + \Delta y_{12}^2}$$

Z pravoúhlého trojúhelníku lze odvodit další možnosti výpočtu s.

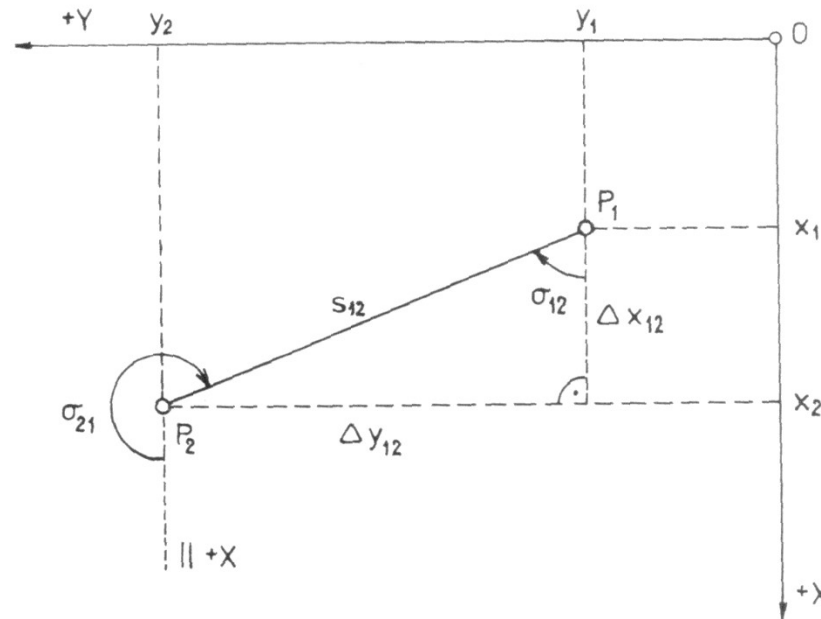
2.4.2 Směrník.

Směrník je orientovaný úhel, který svírá spojnice dvou bodů s rovnoběžkou s kladnou osou X souřadnicové soustavy.

Z obrázku vyplývá :

$$\sigma_{12} = 200^g + \sigma_{21}$$

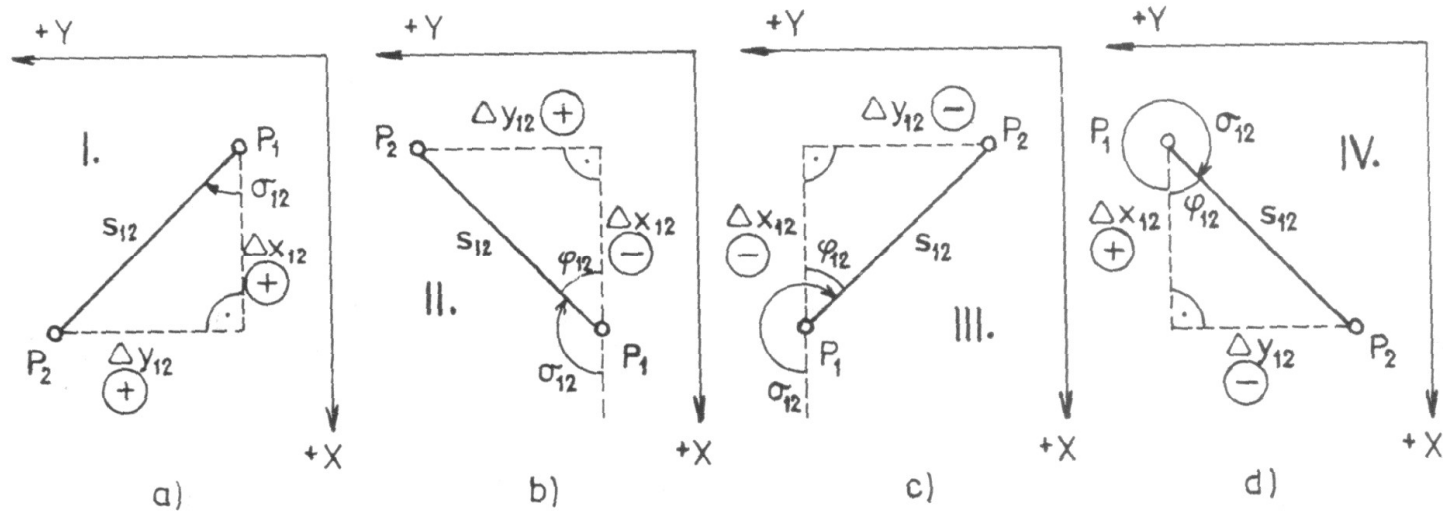
$$\operatorname{tg} \varphi_{12} = \frac{|\Delta y_{12}|}{|\Delta x_{12}|}$$

Tabulkový úhel φ je třeba přepočítat do správného kvadrantu.

2.4.2 Směrník.

Kvadranty

	I.	II.	III.	IV.
Δy_{12}	+	+	-	-
Δx_{12}	+	-	-	+
$\sigma_{12} =$	φ_{12}	$200^{\circ} - \varphi_{12}$	$200^{\circ} + \varphi_{12}$	$400^{\circ} - \varphi_{12}$

2.4.2 Směrník.

Tento postup výpočtu byl vytvořen pro výpočty z tabulek goniom. funkcí, kde byly hodnoty tabelovány pouze pro kladné argumenty. Při použití kalkulačky je možný jednodušší výpočet, neboť funkce $\arctan(x)$ je jednoznačná v rozsahu (-100 gon, 100 gon). Pomocný úhel φ :

$$\varphi = \arctan\left(\frac{\Delta Y_{1,2}}{\Delta X_{1,2}}\right)$$

Směrník se pak v případě, že $\Delta X_{1,2} < 0$ vypočítá takto:

$$\sigma_{1,2} = \varphi + 200 \text{ gon},$$

V opačném případě, kdy $\Delta X_{1,2} > 0$, platí:

$$\sigma_{1,2} = \varphi ,$$

Výsledek výpočtu je stejný jako u předchozího postupu.

Pro oba postupy platí, že je-li jeden souřadnicový rozdíl roven nule, lze hodnotu směrníku odvodit pouze na základě znalosti znaménka druhého souřadnicového rozdílu. Pokud $\Delta X = 0$, pak má směrník hodnotu 100 gon pro $\Delta Y > 0$ a 300 gon pro $\Delta Y < 0$. Pokud $\Delta Y = 0$, pak má směrník hodnotu 0 gon pro $\Delta X > 0$ a 200 gon pro $\Delta X < 0$.

Jsou-li oba souřadnicové rozdíly rovny nule, směrník nelze vypočítat – poloha obou bodů je v rovině XY totožná.

2.4.3 Polární metoda.

Slouží k výpočtu souřadnic bodu P_3 , je-li měřeno :
měřená délka strany d_{13} , vodorovný úhel ω .
Známo : Y,X bodů P_1 a P_2 .

Postup výpočtu:

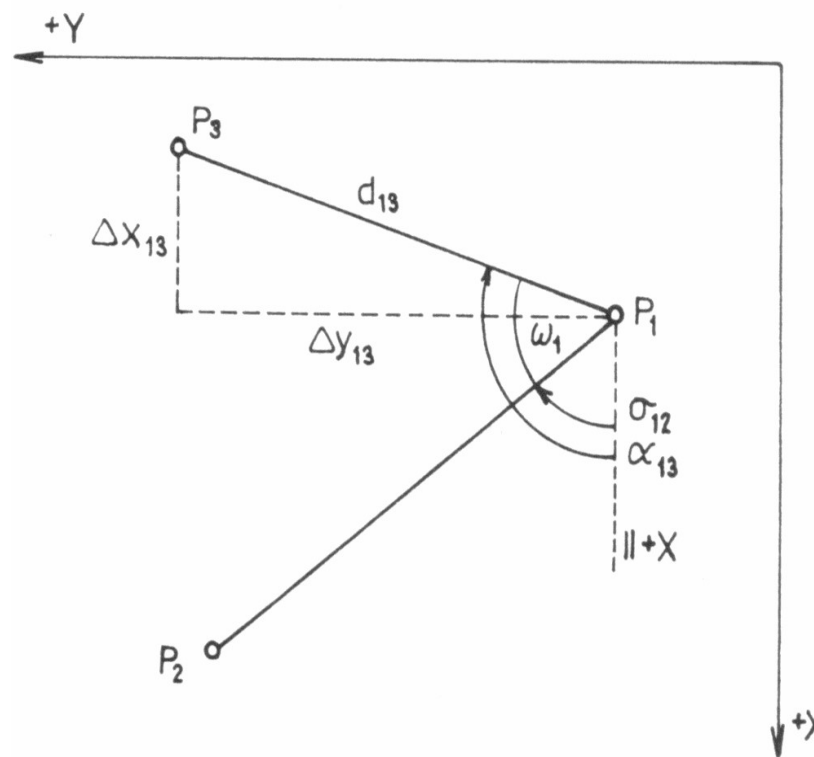
$$\alpha_{13} = \sigma_{12} + \omega,$$

$$\Delta y_{13} = d_{13} \cdot \sin \alpha_{13},$$

$$\Delta x_{13} = d_{13} \cdot \cos \alpha_{13},$$

$$y_3 = y_1 + \Delta y_{13},$$

$$x_3 = x_1 + \Delta x_{13}.$$

2.4.4 Protínání vpřed z úhlů.

Slouží k výpočtu souřadnic bodu P_3 , je-li měřeno :
vodorovné úhly ω_1, ω_2 .

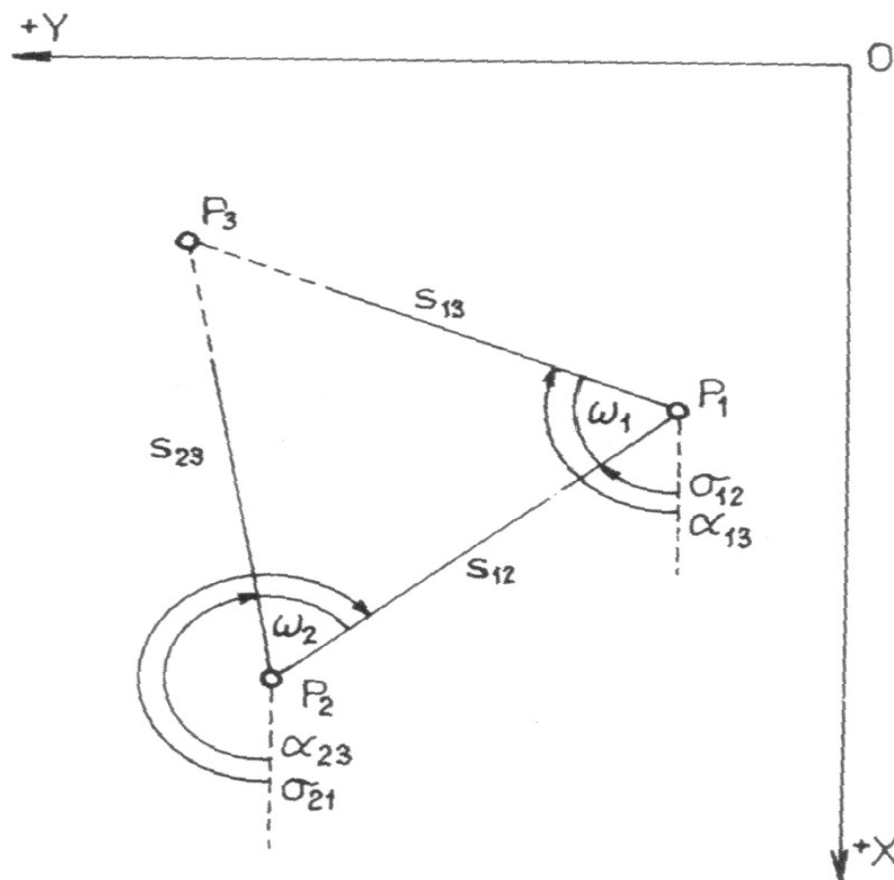
Známo : Y,X bodů P_1 a P_2 .

$$s_{13} = s_{12} \cdot \frac{\sin(\omega_2)}{\sin(\omega_1 + \omega_2)}$$

$$s_{23} = s_{12} \cdot \frac{\sin(\omega_1)}{\sin(\omega_1 + \omega_2)}$$

Dále polární metoda,
pro kontrolu se bod P_3
počítá z obou
stanovisek.

(P_1 : s_{13}, ω_1 ; P_2 : s_{23}, ω_2).

2.4.5 Protínání vpřed z délek.

Slouží k výpočtu souřadnic bodu (P_3), je-li měřeno :

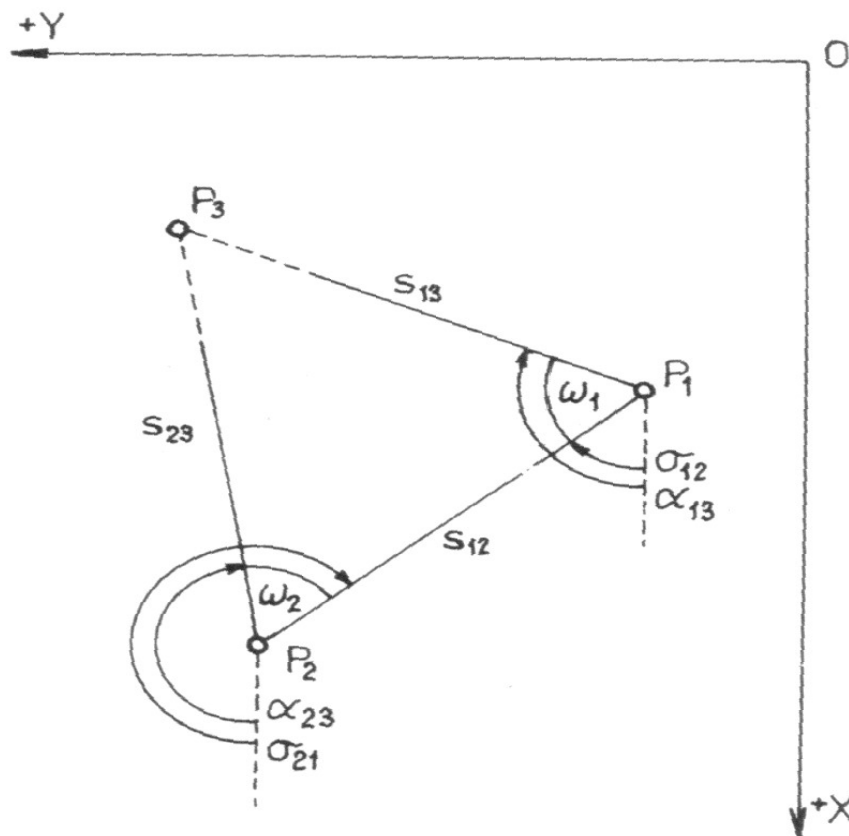
vodorovné délky s_{13} , s_{23} .

Známo : Y,X bodů P_1 a P_2 .

$$\cos(\omega_1) = \frac{s_{13}^2 + s_{12}^2 - s_{23}^2}{2 \cdot s_{13} \cdot s_{12}}$$

Dále polární metoda,
pro kontrolu lze počítat
z obou stanovisek.

(P_1 : s_{13}, ω_1 ; P_2 : s_{23}, ω_2).

2.4.6 Polygonové pořady.

Slouží k současnému určení souřadnic více bodů.
Měří se délky všech stran a levostranné vrcholové úhly na všech polygonových bodech.

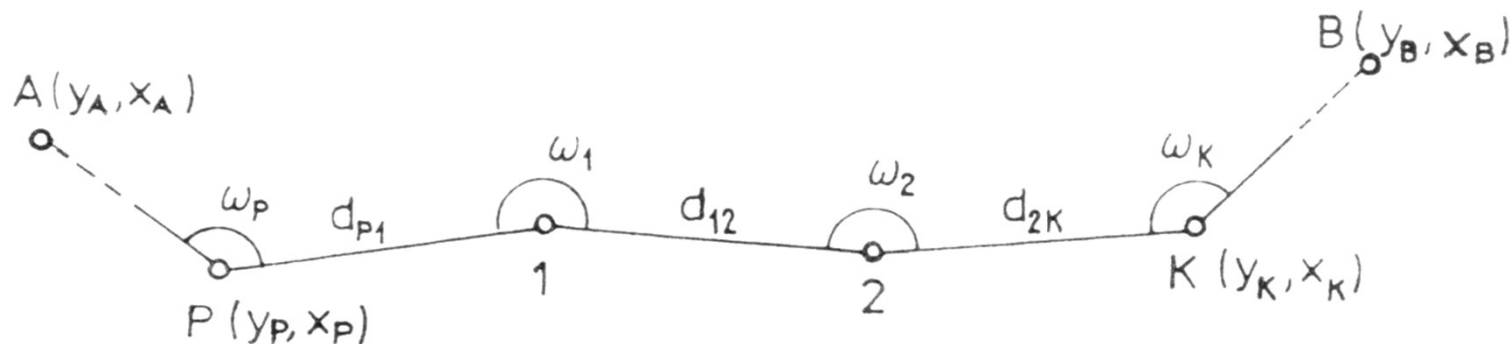
Rozdělení :

Jednostranně /oboustranně připojený /nepřipojený,
Orientovaný /neorientovaný.

Vetknutý (oboustranně připojený, neorientovaný).

Uzavřený (začíná a končí na stejném bodě).

Volný (jednostranně připojený a orientovaný).

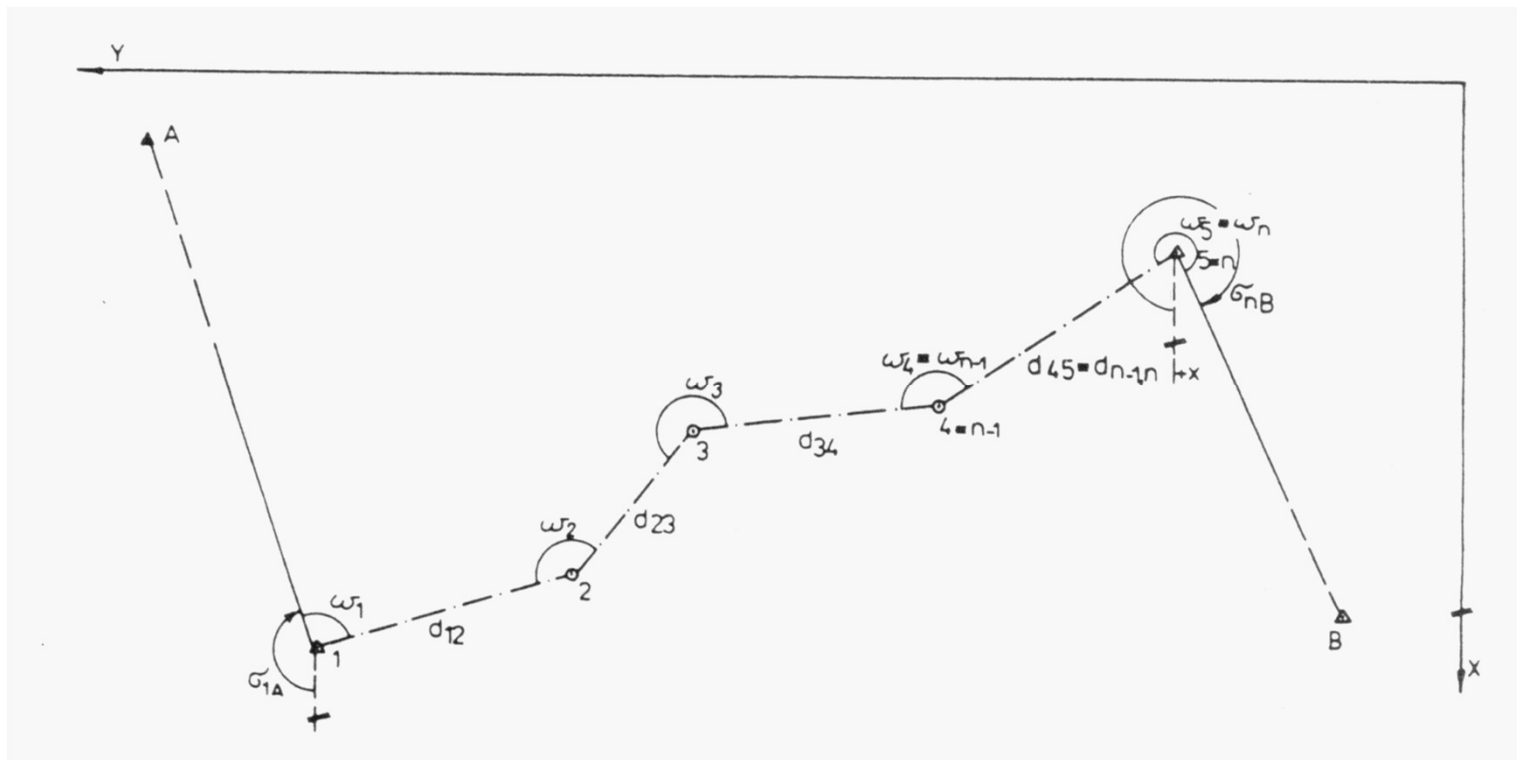
2.4.6 Polygonové pořady.

Oboustranně připojený a orientovaný.

Známo : Y,X bodů A, B, 1, n.

Měřeno : $\omega_1, \omega_2 \dots \omega_n$; $d_{12}, d_{23} \dots d_{n-1,n}$.

Určuje se : Y,X bodů 2, 3 ... n-1.

2.4.6 Polygonové pořady.

Přibližný výpočet souřadnic s odděleným vyrovnáním uhlů a souřadnicových rozdílů.

Postup výpočtu :

1. Výpočet směrníků na orientační body.
2. Úhlové vyrovnání.
3. Výpočet směrníků v polygonu.
4. Výpočet souřadnicových rozdílů.
5. Souřadnicové uzávěry.
6. Výpočet opravených souřadnicových rozdílů.
7. Výpočet souřadnic polygonových bodů.

2.4.6 Polygonové pořady.

1. Výpočet směrníků na orientační body

σ_{1A}, σ_{nB}

2. Úhlové vyrovnání

Úhlový uzávěr :

$$O_{\omega} = \sigma_{nB} - \left(\sigma_{1A} + \sum_i \omega_i - (n - 1) \cdot 200^g \right)$$

Nesmí překročit mezní hodnotu $O_{\omega} \leq u_{M\omega}$

$$u_{M\omega} = 0,01^g \sqrt{n+3}, \quad n - \text{počet bodů pořadu.}$$

Rozdělení úhlové odchylky se provádí vždy úměrně počtu vrcholů:

$$\delta_{\omega} = \frac{O_{\omega}}{n} \quad \omega'_i = \omega_i + \delta_{\omega}$$

2.4.6 Polygonové pořady.

3. Výpočet směrniců v polygonu :

$$\begin{aligned}\alpha_{12} &= \sigma_{1A} + \omega'_1 , \\ \alpha_{23} &= \alpha_{12} + \omega'_2 \pm 200^g , \\ \alpha_{n-1,n} &= \alpha_{n-2,n-1} + \omega'_{n-1} \pm 200^g , \\ \alpha_{nB} &= \alpha_{n-1,n} + \omega'_n \pm 200^g = \sigma_{nB} .\end{aligned}$$

Kontrola !

4. Výpočet souřadnicových rozdílů

$$\Delta y_{12} = d_{12} \cdot \sin \alpha_{12} , \quad \Delta x_{12} = d_{12} \cdot \cos \alpha_{12} ,$$

...

$$\Delta y_{n-1,n} = d_{n-1,n} \cdot \sin \alpha_{n-1,n} , \quad \Delta x_{n-1,n} = d_{n-1,n} \cdot \cos \alpha_{n-1,n} .$$

2.4.6 Polygonové pořady.

5. Souřadnicové uzávěry :

Souřadnicové uzávěry :

$$\mathbf{O}_y = \Delta y_{1n} - \sum_i \Delta y_i,$$

$$\mathbf{O}_x = \Delta x_{1n} - \sum_i \Delta x_i.$$

Polohový uzávěr :

$$\mathbf{O}_p = \sqrt{\mathbf{O}_x^2 + \mathbf{O}_y^2}.$$

$$u_{M_p} = 0,01 \cdot \sqrt{\sum_i d_i} + 0,10;$$

$$\mathbf{O}_p \leq u_{M_p}.$$

2.4.6 Polygonové pořady.

6. Výpočet opravených souřadnicových rozdílů :
(úměrně souřadnicovým rozdílům)

$$\delta_{\Delta y_i} = \frac{O_y}{\sum |\Delta y|} \cdot |\Delta y_i|, \quad \delta_{\Delta x_i} = \frac{O_x}{\sum |\Delta x|} \cdot |\Delta x_i|.$$

Opravené souřadnicové rozdíly :

$$\Delta y'_i = \Delta y_i + \delta_{\Delta y_i}, \quad \Delta x'_i = \Delta x_i + \delta_{\Delta x_i}.$$

Kontrola !

$$\sum_i \Delta y'_i = \Delta y_{1n}$$

$$\sum_i \Delta x'_i = \Delta x_{1n}$$

2.4.6 Polygonové pořady.

7. Výpočet souřadnic

$$y_1 = \text{dáno},$$

$$y_2 = y_1 + \Delta y'_{12},$$

...

$$y_n = y_{n-1} + \Delta y'_{n-1,n},$$

$$x_1 = \text{dáno},$$

$$x_2 = x_1 + \Delta x'_{12},$$

...

$$x_n = x_{n-1} + \Delta x'_{n-1,n}.$$

Kontrola !

2.4.6 Polygonové pořady.

Uzavřený polygonový pořad :

Známo : Y, X bodů A (orientace), P_1 .

Měřeno : $\omega_1, \omega_2 \dots \omega_n$; $d_{12}, d_{23} \dots d_{n-1,n}$.

Určuje se : Y, X bodů $2, 3 \dots n-1$.

Úhlový uzávěr :
pro vnitřní úhly

$$O_{\omega} = (n - 2) \cdot 200 - \sum \omega_i$$

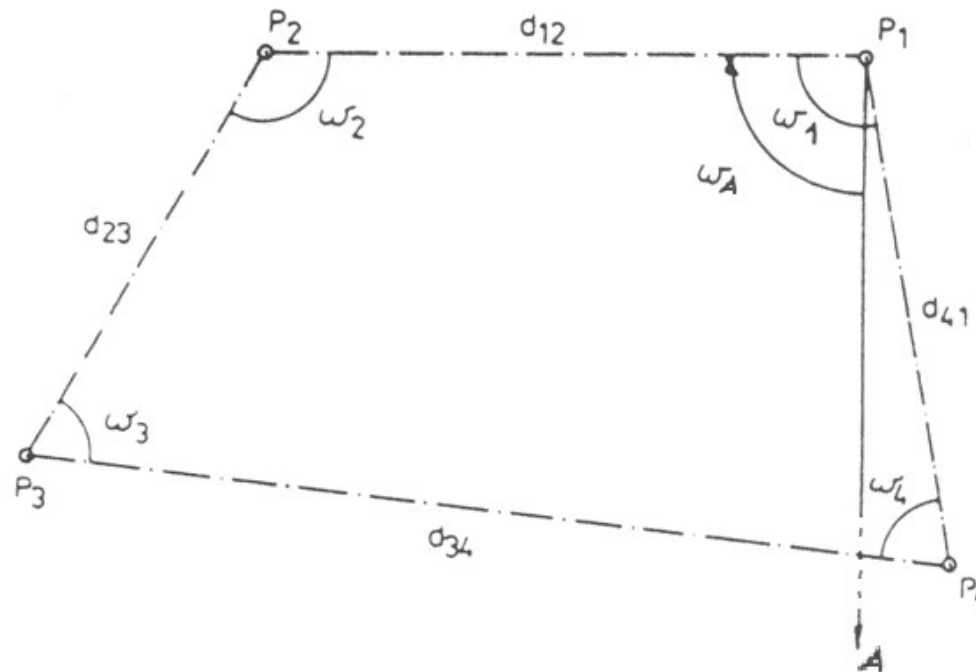
pro vnější úhly

$$O_{\omega} = (n + 2) \cdot 200 - \sum \omega_i$$

Musí platit :

$$\sum \Delta x = \sum \Delta y = 0.$$

Výpočet podle dříve popsaného postupu.

2.4.6 Polygonové pořady.

Uzavřený polygonový pořad (lokální soustava):

Voleno : Y,X např. bodu P_1 , souřadnicový systém.

Měřeno : $\omega_1, \omega_2 \dots \omega_n$; $d_{12}, d_{23} \dots d_{n-1,n}$.

Určuje se : Y,X bodů 2, 3 ... n-1.

Úhlový uzávěr :
pro vnitřní úhly

$$O_{\omega} = (n - 2) \cdot 200 - \sum \omega_i$$

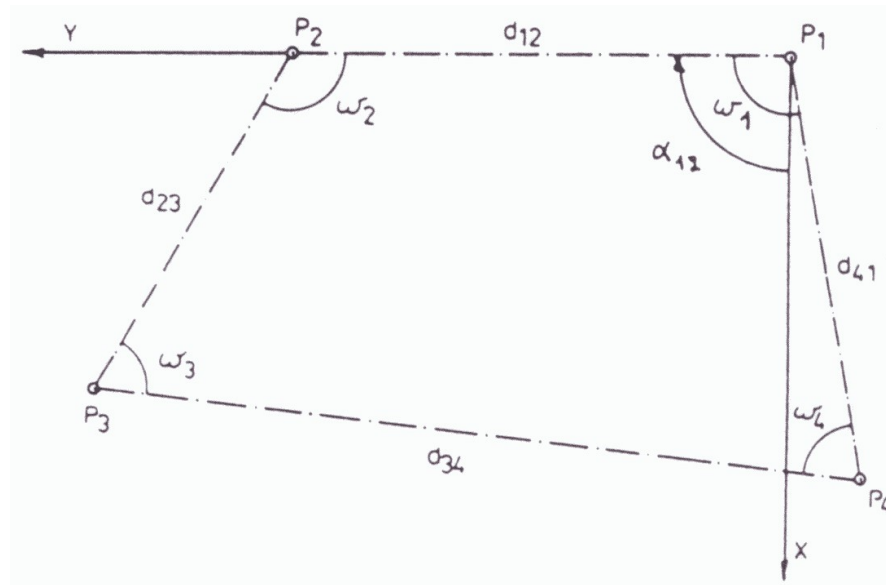
pro vnější úhly

$$O_{\omega} = (n + 2) \cdot 200 - \sum \omega_i$$

Musí platit :

$$\Sigma \Delta x = \Sigma \Delta y = 0.$$

Výpočet podle dříve popsaného postupu.

2.4.7 Protínání zpět.

Z úhlů :

Slouží k výpočtu souřadnic bodu (P_4), je-li na určovaném bodě měřeno :

vodorovné úhly ω_{12} , ω_{23} .

Je známo : Y,X bodů P_1 , P_2 , P_3 .

Volné stanovisko :

Slouží k výpočtu souřadnic bodu (S), jsou-li na určovaném bodě měřeny vodorovné úhly a délky na body P_i .

Minimum jsou 2 délky a 1 úhel.

Je známo : Y,X bodů P_i .

Složitý výpočet, řeší se nejlépe vyrovnaním MNČ, v současné době v geodetické praxi často využíváno.